

Åt

Åt-prepositio liittyy joidenkin verbien rektioon, esimerkiksi *skratta* 'nauraa', *skrika* 'huutaa', *ryta* 'ärjäy' *åt ngn*, *ordinera* 'määrätä' *ngt åt ngn / ngn ngt*. Mutta prepositiolla on myös itsenäinen merkitysvivahde: 'jollekin jonkun puolesta'.

Kan du fixa det här **åt** mig?

En äldre släkting frågade om Eva skulle kunna städa **åt** henne.

Voitko järkätä *sen puolestani*?

Eräs vanhahko sukulainen kysyi, voisiko Eva siivota hänelle.

 Harj. 84

18.4. AJANILMAUKSET

TIDSUTTRYCK

Ajanilmauksissa joillakin prepositioilla on tiettyjä tehtäviä. Kun tuntee ne, voi muodostaa monia muita samanlaisia ilmaisuja annetun mallin mukaan. Mutta toisaalta ajanilmaukset ovat hyvin vanhoja, ja niissä on monia kivettyneitä sanontoja.

18.4.1. PREPOSITIOIDEN MERKITYKSIÄ JA TEHTÄVIÄ

NÅGRA BETYDELSER OCH UPPGIFTER

UNDER

Aikana

Under on jonkinlainen **yleisprepositio** ajanilmauksissa. Se liittyy yleensä pidempiin ajanjaksoihin. **Under** on erittäin käyttökelpoinen prepositio, koska sillä voidaan usein myös muodostaa rinnakkaisilmaisuja muille prepositiofraaseille.

under perioden september 1997 – januari 1998

under behandlingen / sjukledigheten

under sin barndom (i sin barndom)

under sin livstid (i hela sitt liv)

under maj månad (i maj)

under sommaren (på sommaren)

under festen / resan (på festen / resan)

under renässansen / upplysningstiden

under det första århundradet e.Kr. (efter Kristus / Kristi födelse)

kauden syyskuu 1997 – tammikuu 1998 aikana

käsittelyn, hoidon ikana / sairaslomalla

lapsuudessaan

elinaikanaan

toukokuussa

kesän aikana

juhlan /

matkan aikana

renessanssin /

valistuksen aikana

ensimmäisellä vuosisadalla j.Kr.

PÅ

milloin

På prepositiolla muodostetaan **vuorokauden ajoissa**

på eftermiddagen

på natten

på lördagen

på vintern

på midsommartiden

på bröllopet

på minnena

Monikollisissa ilmauksissa **om nätterna**, mutta sen jälkeen **på**

missä ajassa

På-prepositiolla voi ajantarkasti **toiminta on loppunut**

Han skrev artikeln på månader.

Datorn räknar tiden i sekunder.

Jag cyklar till skolan på timmar.

Sjukdomen varade i dagar.

ei ... miten pitkään a...

Myös ilmauksissa, joissa **på**-prepositiota.

Jag har inte varit sjuk på månader.

Vi har inte varit tillsammans på år.

miten pitkäksi ajaksi

Han har resten av livet på dagar.

ensi maanantaina

Viikonpäivien yhteydessä **på**

på måndag

milloin

På prepositiolla muodostetaan **puhehetkestä riippumattomia yleisilmauksia** puhuttaessa **vuorokauden ajoista, viikonpäivistä, vuoden ajoista ja juhlista.**

på eftermiddagen, eftermiddagarna	<i>iltapäivällä, iltapäivisin</i>
på natten, nätterna	<i>yöllä, öisin</i>
på lördagen, lördagarna	<i>lauantaina, lauantaisin</i>
på vintern / vintrarna	<i>talvella, talvisin</i>
på midsommaren / julaftonen	<i>kesällä, kesäisin / jouluaattona</i>
på bröllopp / begravning	<i>häissä / hautajaisissa</i>
på min mors födelsedag	<i>äitini syntymäpäivillä</i>

Monikollisissa ilmauksissa voidaan myös käyttää prepositiota **om**: *om eftermiddagarna, om nätterna*, mutta sen käyttö on vähenemässä.

missä ajassa

På-prepositiolla voi ajanilmauksissa ilmaista myös aspektia, **työ on saatettu päätökseen tai toiminta on loppunut jonkin ajan kuluessa.**

Han skrev avhandlingen på åtta månader.	<i>Hän kirjoitti tutkielman kahdeksassa kuukaudessa.</i>
Datorn räknade det på några sekunder.	<i>Tietokone laski sen muutamassa sekunnissa.</i>
Jag cyklar till jobbet på en kvart.	<i>Pyöräilen työhön viidessätoista minuutissa.</i>
Sjukdomen gick över på några dagar.	<i>Sairaus meni ohi muutamassa päivässä.</i>

ei ... miten pitkään aikaan

Myös ilmauksissa, joissa **jotain ei ole voitu tehdä jonkin ajan kuluessa** käytetään på-prepositiota.

Jag har <u>inte</u> sovit på två nätter.	<i>En ole nukkunut kahteen yöhön.</i>
Vi har <u>inte</u> setts på många år.	<i>Emme ole nähneet moneen vuoteen.</i>

miten pitkäksi ajaksi?

Han har rest bort **på** (för) två veckor.

ensi maanantaina

Viikonpäivien yhteydessä **på + epämääräinen muoto** merkitsee 'ensi'.

på måndag	<i>ensi maanantaina</i>
------------------	-------------------------

kuinka usein

I käy useimmissa ilmaisuissa, joissa on kysymys siitä, **kuinka usein jokin asia tapahtuu**. Poikkeuksia ovat vain **dag / dygn / år**, jotka vaativat preposition **om**.

Preposition **i** rinnalla on myös prepositio **per** + **epämääräinen muoto** usein käyttökelpoinen.

Det blir 60 varv **i minuten / per minut.**

Se tekee 60 kierrosta minuutissa.

Hon går på aerobic två gånger **i veckan.**

Hän harrastaa aerobikia kaksi kertaa viikossa.

Det blir ungefär 70 kronor **i timmen / per timme.**

Siitä tulee noin 70 kruununua tunnissa.

Jag tar en tablett **om dagen.**

Otan yhden tabletin päivässä.

Jag går på kontroll en gång **om året.**

Käyn kontrollissa kerran vuodessa.

tänä

Prepositio **i** + **epämääräinen muoto** ilmaisee juuri kuluvaan aikaan tai aikaa aivan lähitulevaisuudessa. Ajankäyttö täytyy siis tulkita puhehetkestä käsin. Suomessa sitä vastaa ilmaisu 'tänä'. Sitä käytetään ennen kaikkea **vuorokauden ajoista, vuodenaajoista ja juhlapyhistä**.

i eftermiddag / i kväll

tänä iltapäivänä / tänä iltana

i vår / i påsk

tänä keväänä / tänä pääsiäisenä

viime

Rakenteella **i** + **aikasubstantiivi** + **(a)s** muodostetaan ajankäyttöjä, jotka myös liittyvät puhehetkeen. Merkitys on 'viime' ja ilmaisua käytetään **viikonpäivien, vuodenaikojen ja juhlapyhien yhteydessä**.

i torsdags / i vintras / i julas

viime torstaina / talvena / jouluna

vailla

Kellonaikojen yhteydessä **i** merkitsee 'vailla'. Suomenruotsissa käytetään usein myös **före**-prepositiota. **I / före** -prepositioiden vastakohta 'yli' on **över**.

en kvart **i / (före) fem**

viittätoista vaille viisi

Prepositiot **om** kuluttajan viittaa tulevaisuuteen.

Sedan (jostakin ajasta) ilmaisee ajatus, että toiminta on usein preesensissä.

Om två

Det var för två år sedan såg hon honom.

Sedan han i Finland.

Kun halutaan rajata jokin asia, käytetään **från** -prepositiota. Se on myös olemassa **till** -prepositiota. Tällöin käytetään usein **fr.o.m / t.o.**

Prepositioita **före** ennen ja **efter** jälkeen käytetään kutsuessa. Ne voi korvata **om**-prepositiota.

På kontoret klockan åtta.

Ansökningsfrist 1 juni t.o.m.

Det är en sista.

Han kommer jul och nyår.

Måste vi stanna?

Kan vi inte städa efter?

Först åkte de hem veckor där.

OM / FÖR – SEDAN / SEDAN

Prepositiot **om** *kuluttua* ja **för** – **sedan** *jokin aika sitten* tulkitaan puhehetkestä käsin. Edellinen viittaa tulevaisuuteen ja jälkimmäinen menneisyyteen.

Sedan (*jostakin ajasta alkaen*) ilmaisee tapahtuman alkuhetken, mutta siihen liittyy myös ajatus, että toiminta jatkuu edelleen puhehetkellä. Siksi preposition yhteydessä käytetään usein preesenssiä.

Om två veckor reser vi till södern. *Kahden viikon päästä matkustamme etelään.*

Det var **för** en månad **sedan** jag såg honom senast. *Näin hänet viimeksi kuukausi sitten.*

Sedan 1985 bor / har bott han i Finland. *Hän on asunut Suomessa vuodesta 1985 lähtien.*

FRÅN / TILL / FÖRE / EFTER / MELLAN

Kun halutaan rajata jokin ajanjakso, käytetään **från** *jostakin alkaen* ja **till** *johonkin asti*. Niistä on myös olemassa virallisemmat ilmaukset **från och med** ja **till och med**. Ne lyhennetään usein **fr.o.m** / **t.o.m**. **Från**-prepositiolla on myös merkitys 'joltakin ajalta peräisin'.

Prepositioita **före** *ennen*, **efter** *jälkeen*, *kuluttua* (puhuttaessa menneestä ajasta) ja **mellan** *välissä*, käytetään kuten vastaavia suomenkielisiä ilmauksia. Prepositio **efter** ei kuitenkaan voi korvata **om**-prepositiota merkityksessä 'kuluttua', kun puhutaan tulevaisuudesta.

På kontoret arbetar han **från** klockan åtta **till** klockan tre. *Hän työskentereee konttorissa kahdeksasta kolmeen.*

Ansökningstiden är **fr.o.m.** den 1 juni **t.o.m.** den 31 juli. *Hakuaika on 1.6.–31.7.*

Det är en staty **från** antiken. *Se on antiikin ajoilta peräisin oleva patsas.*

Han kommer någon dag **mellan** jul och nyår. *Hän tulee jonain päivänä joulun ja uudenvuoden välillä*

Måste vi städa **före** festen?
Kan vi inte nöja oss med att städa **efter** festen?
Pitääkö meidän siivota ennen juhlaa? Eikö riitä, että siivotaan juhlan jälkeen?

Först åkte de till Paris och **efter** två veckor där vidare till London. *Ensin he matkustivat Pariisiin ja kahden viikon päästä edelleen Lontooseen.*

18.4.2. PUHEHETKEEN LIITTYVIÄ AJANILMAUKSIA
TIDSUTTRYCK SOM RELATERAS TILL TALÖGNBLICKET

<u>mennyt aika</u>		<u>nykyhetki / lähitulevaisuus</u>	<u>tulevaisuus</u>	
i förrgår toissapäivänä	i går eilen	i dag tänään	i morgon huomenna	i övermorgon ylihuomenna
i morse tänä aamuna			i morgon bitti huomisaamuna	
i förmiddags		i förmiddag	i morgon på förmiddagen / i morgon förmiddag	huomenna aamupäivällä
aamupäivällä		nyt aamupäivällä		
i går kväll eilen illalla		i kväll tänä iltana	i morgon kväll huomisiltana	
i natt viime yönä		i natt tänä yönä	i natt ensi yönä	
i söndags viime sunnuntaina			på söndag ensi sunnuntaina	
på måndagsmorgonen maanantaiaamuna			måndag morgon maanantaiaamuna	
i julas / våras viime jouluna / keväänä	i jul / vår tänä jouluna / keväänä	i jul / i vår tulevana jouluna / keväänä	nästa jul / vår seuraavana jouluna / keväänä	
förra veckan / månaden viime viikolla / kuussa		denna vecka / månad tällä viikolla / tässä kuussa	nästa vecka / månad ensi viikolla / kuussa	
i fjol / förra året viime vuonna		i år tänä vuonna	nästa år ensi vuonna	
för tre dagar sedan kolme päivää sitten			om tre dagar kolmen päivän päästä	
på min tid (silloin) minun aikanani		i vår tid (nyt) meidän aikanamme		

HUOM! Uutiskiele
merkityks

HUOM! **Nästa** ja
dag tarko
ta. Kuten v
teydessä

18.4.3. AJANILMA
TIDSUTTRYCK

Jotkut ajanilmaukset, jo
joidenkin pronomini

någon da
nästa veck
denna går
den här m
samma da
var fjärde t
vart annat

kellonaikojen, päiväm
täsmennetyissä kakso

klockan (pr
den 25 janu
år 1998
torsdag kvä

Kellonaikojen yhteydessä
Jag komme

Ajanilmaukset, joissa on
prepositiota. Jos halutaan

Vi diskuterade en halv tim
Jag har nu arbetat med a
åtta månader

Det här arbetet har pågå

HUOM! Uutiskielessä käytetään usein viikon päivistä ilmaustyyppiä *på söndagen* merkityksessä *i söndags*.

HUOM! **Nästa** ja **förra** eivät viikonpäivien yhteydessä ole yksiselitteisiä. *Nästa torsdag* tarkoittaa seuraavan viikon torstaita ja *förra måndagen* toissa maanantaita. Kuten viereisestä taulukosta näkyy, myös juhlapyhien ja vuodenaikojen yhteydessä käytetään usein prepositiota ilmaisemaan 'viime' ja 'ensi'.

18.4.3. AJANILMAUKSET ILMAN PREPOSITIOTA TIDSUTTRYCK UTAN PREPOSITION

Jotkut ajanilmaukset, jotka vastaavat kysymykseen **milloin**, eivät tarvitse prepositiota **joidenkin pronomien** yhteydessä

någon dag / någon gång	<i>jonakin päivänä / joskus</i>
nästa vecka / förra veckan	<i>ensi viikolla / viime viikolla</i>
denna gång / denna månad / den här månaden	<i>tällä kertaa / tässä kuussa</i>
samma dag / samma höst	<i>samana päivänä / samana syksynä</i>
var fjärde timme	<i>joka neljäs tunti</i>
vart annat år	<i>joka toinen vuosi</i>

kellonaikojen, päivämäärien ja vuosilukujen yhteydessä
täsmennetyissä kaksoisilmauksissa: viikonpäivä + vuorokaudenaika

klockan (prick) två / klockan halv tre den 25 januari 1999	<i>(tasan) kello kaksi / puoli kolme / 25. päivänä tammikuuta 1999</i>
år 1998	<i>vuonna 1998</i>
torsdag kväll / fredag eftermiddag	<i>torstai-iltana / perjantai-iltapäivänä</i>

Kellonaikojen yhteydessä voidaan käyttää prepositiota **vid** merkityksessä **noin**.

Jag kommer **vid** sju-tiden. *Tulen siinä seitsemän nurkilla.*

Ajanilmaukset, joissa on kysymys siitä, **kuinka kauan joku tekee jotain**, voivat olla ilman prepositiota. Jos halutaan korostaa ajan pituutta, voidaan tällöin käyttää myös prepositiota **i**.

Vi diskuterade en halv timme. *Keskustelimme puoli tuntia.*
Jag har nu arbetat med avhandlingen
åtta månader *Olen nyt tehnyt tutkielmaa
kahdeksan kuukautta.*
Det här arbetet har pågått i decennier. *Tämä työ on jatkunut vuosikymmeniä.*

18.4.4. JOITAKIN SANONTOJA FRASER

i tid	ajoissa
i sinom tid	aikanaan
vid 13 års ålder	13 vuoden iässä
barn i åldern 10–15 år	10–15 vuoden iässä olevat lapset
i januari / februari	tammikuussa / helmikuussa
i början / slutet	alussa / lopussa
i början / slutet av året	vuoden alussa / lopussa
på sistone / på senare tid /	
på sista tiden / under den	viime aikoina
senaste tiden	60-luvulla / 1700-luvulla
på 60-talet / på 1700-talet	1800-luvun ensimmäisellä
under den första hälften av	puoliskolla
1800-talet	vuoden vaihteessa
vid årsskiftet	ennen / jälkeen Kristuksen syntymän
före / efter Kristi födelse / Kristus	

 Harj. 85

18.5. PREPOSITIOIDEN MUITA MERKITYKSIÄ JA TEHTÄVIÄ ANDRA UPPGIFTER OCH BETYDELSER

AV

MISTÄ AINEESTA

Jag vill ha skor av äkta läder.	Haluan aidot nahkakengät.
Där fanns fina plagg av ylle och linne.	Siellä oli hienoja villa- ja pellava-vaatteita.
Utsläppen av bly från bensen har minskat.	Bensiinin aiheuttamat lyijy-päästöt ovat vähentyneet.

AGENTTIADVERBIAALI passiivin yhteydessä

Sjukdomen orsakas av ett virus.	Taudin aiheuttaa virus.
Bankrånaren greps av polisen.	Poliisi otti kiinni pankinryöstäjän.

SYY

Han skrek av smärta.	Hän huusi kivusta.
Han tog mina nycklar av misstag.	Hän otti avaimeni vahingossa.

Av någon
mycket a
Många m
dött av o

Kuitenkin

(Ks. myös adjektiivit a

OSA KOKONAISUUDESTA

Kokonaisuutta ilmaisev

80 procent
analfabete

Resten av
i morgon.

Nedre del
sönderrost

Två tredje
är ouppkla

(Ks. myös genetiivi s. 4

LUONNEHTIVISSA ILM

Suomessa prepositioilm

sjukvård av

en fråga av

en lösning

SUBSTANTIVOITAESSA V

Suomessa ilmausta vast

(rengöra flaskor) →

(bedöma kvaliteten) →

Tällaiset rakenteet ovat m
vähemmän. Usein infinitiiv
vaihtoehto.